

ISSN 2311-2425

Київський університет імені Бориса Грінченка

STUDIA PHILOLOGICA

Філологічні студії
Збірник наукових праць

Випуск 4

Київ ■ 2015

ЗМІСТ

МОВОЗНАВСТВО

<i>Гурич О.В.</i> Англійські зворотні інтенсифікаційні займенники: синхронні та діяхронні аспекти	3
<i>Снісаренко І.Є., Леонідов О.С.</i> Граматичний статус та принципи організації конструкції <i>Accusativus cum Infinitivo</i> в середньоанглійській мові	7
<i>Mykhaylenko V.V.</i> Dynamic shift in the verb semantics: a case of some four-letter verbs	13
<i>Стишов О.А.</i> Неофрази в суспільно-політичному дискурсі українських мас-медіа	19
<i>Материнська О.В.</i> Семантична модель меронімічних відношень у різноструктурних мовах	24
<i>Буніятова И.Р.</i> Причины языковых изменений в генеративном освещении	34
<i>Калитюк Л.П.</i> Давньоанглійські номінації чоловіка та жінки у дзеркалі суспільних пріоритетів носіїв мови	39
<i>Чувардинська О.В., Даниленко В.В.</i> Стилiстичні засоби реалізації експресивності в сучасній англомовній рекламі	41
<i>Tchaikivska G.S.</i> Les frontières de genre du conte français contemporain	45
<i>Скробот А.І.</i> Композиційні та комунікативно-прагматичні особливості іспанської казки.	49
<i>Прус Л.В.</i> Комунікативні девіації, спричинені адресантом	52
<i>Палійчук Е.О.</i> Лінгвістичні передумови формування суспільної думки (на прикладі ситуації «торгівля людьми» в англомовному медійному дискурсі)	56
<i>Борисов О.О.</i> Діалог як іманентна форма мислення	60
<i>Поліщук Н.П., Борисенко Ю.А.</i> Категоріальні ознаки тексту у комунікативно-прагматичному вимірі	64
<i>Торговець Ю.І.</i> Функціонально-прагматичні особливості інтродуктивної частини американського соціально-політичного есе	68
<i>Наваренко І.А.</i> Соціокультурні стереотипи мовленнєвої поведінки індивіда (на матеріалі ділових листів іспанською мовою)	72
<i>Мартинова О.М.</i> Особливості вербалізації лінгвокультурного концепту ЧОЛОВІК у світлі нео-антропоцентризму (на матеріалі давньоанглійської та давньопівнічної мов)	75
<i>Залізняк І.В.</i> Семантико-синтаксична природа поля концесивності в ранньонімецькій мові	80
<i>Колывашко Я.В.</i> Фонетична інтерференція в українсько-німецькому комунікативному просторі	82

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

<i>Ковбасенко Ю.І.</i> «Надгробків царських мармурові плити переживе потужний мій рядок?» (авторелексія геніїв на порозі Канону)	86
<i>Дячок С.О.</i> Джерела та функції гетерогенного інтертексту в поезії Ліни Костенко	92
<i>Відомості про авторів</i>	94

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТРОДУКТИВНОЇ ЧАСТИНИ АМЕРИКАНСЬКОГО СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ЕСЕ

Торговець Ю.І.,

Київський університет імені Бориса Грінченка

Стаття присвячена дослідженню функціонально-прагматичних особливостей інтродуктивної частини текстів соціально-політичного есе американської лінгвокультурної традиції початку ХХІ ст. Особливу увагу приділено аналізу основних функцій інтродуктивної частини текстів СПЕ та способів реалізації кожної з них.

Ключові слова: *сильна позиція тексту, інтродуктивна частина, атракція.*

Статья посвящена исследованию функционально-прагматических особенностей интродуктивной части текстов социально-политического эссе американской лингвокультурной традиции начала ХХІ века. Особое внимание уделяется анализу основных функций интродуктивной части текстов СПЭ и способов их реализации.

Ключевые слова: *сильная позиция текста, интродуктивная часть, аттракция.*

The article investigates the functional and pragmatic features of the initial position of social and political essays in American lingua-cultural tradition of the early twenty-first century. Particular attention is paid to the analyses of the basic functions of the initial position of socio-political essays.

Key words: *strong position, introductive part, attraction.*

На сучасному етапі розвитку лінгвістики тексту фрагментарний характер мають лінгвістичні дослідження, прямо чи опосередковано пов'язані з вивченням сильних позицій тексту, до яких традиційно відносять заголовок, епіграф, початок і кінець тексту (І.В. Арнольд, І.Р. Гальперін, В.А. Кухаренко). Сильні позиції тексту, у свою чергу, несуть важливе комунікативне навантаження. Автор надає початку і кінцю особливого значення, змушуючи їх максимально «працювати», щоб привернути увагу читача до твору. Зазначені позиції являються комунікативним ядром тексту, вони надають максимум інформації про час і місце, умови перебігу явищ, які описуються [2, с. 252]. Композиційна особливість вступної і заключної частин зумовлена психологічними особливостями реципієнта, який концентрує максимальну увагу на початку та наприкінці акту сприйняття.

Отже, метою дослідження є виявлення функціонально-прагматичних особливостей інтродуктивної частини текстів соціально-політичного есе (далі — СПЕ). Досягненню поставленої мети сприяє вирішення таких конкретних завдань: виявлення основних функцій інтродуктивної частини текстів СПЕ; з'ясування ролі кожної функції у процесі творення і сприйняття тексту; визначення особливостей реалізації кожної функції.

Услід за Ярославом Федорів, ми вважаємо, що вступна частина текстів СПЕ може виконувати чотири функції: завоювати увагу аудиторії

і зацікавити темою; повідомити про предмет обговорення; створити атмосферу довіри і щирості; окреслити основні моменти есе [1, с. 14].

Інваріантним для текстів СПЕ є маніфестація функції завоювання уваги та зацікавлення адресата, яка може реалізовуватися шляхом експлікації історій відомих представників американської лінгвокультурної традиції. Напр.:

It's an old story: Satan picks up the phone and calls St. Peter to challenge Heaven to a baseball game.

"Of course, we'll play," says Peter. "But have you forgotten? We have all the great baseball players."

"That may be so," replied Satan, "but we have all the umpires!"

John Kerry and his Democratic party face a similar problem: They may have the votes, but the other side has the machines that record and count the votes. How can the Democrats win? [6]. Наведена історія, покликана зацікавити адресата, актуалізувати його знання, оскільки сам адресант зазначає, що вона має бути знайомою читачу. Важливо зазначити, що діючі особи — Сатана та Святий Петро — змальовані в повсякденній ситуації, характерній для американської культури (гра в бейсбол). Сама ж ситуація, як і її виклад, відзначається тенденцією до зменшення формальності, вживання лексики зниженого стилістичного тону, основною метою якої є мінімізувати дистанцію спілкування. Наведена в інтродуктивній частині історія сприяє встановленню контакту між комунікантами, адже передбачає перетворення адресата на активного

учасника комунікації і інтерпретатора інформації. Також ввідна історія виконує проспективну функцію, адже при адекватній інтерпретації розкриває зміст та основні питання, порушені в есе.

Атракція уваги реципієнта досягається шляхом наведення прикладів з власного життєвого досвіду адресанта. Напр.:

Want to hear a good joke? The other day I passed a colorful billboard advertising cigarettes: two very attractive young people — a handsome man and a beautiful woman — were laughing and having a wonderful time together, and in large letters billboard proclaimed, "Alive with pleasure". Don't you get it? [4].

Наведена історія визначається автором есе як жарт, базується на вживанні парадоксу — куріння і життя з насолодою. Для прикладу автор надає рекламу популярних американських цигарок Ньюпорт, відомих більшості жителів США. Оскільки Ньюпорт є американським продуктом, який не випускається за межами країни, у адресата, окрім зацікавленості актуальною соціальною проблемою, виникає ще й відчуття стурбованості за молоде покоління.

Атракція уваги адресата та його зацікавлення можливе при зверненні до раціонального розуміння ситуації шляхом використання фактичної інформації з життя суспільства:

In 1816 the summer never came. Across New England and the Maritimes, late snows and repeated frosts led to crop failures, livestock deaths, and severe food shortages. In Europe, which was struggling to recover from the extended cataclysm of the Napoleonic Wars, torrential rain and abysmal cold resulted in the collapse of the German wheat crop, leading to meager harvests across the continent. Authorities struggled to quell riots in England and France as mobs raided storehouses, and troops were dispatched to protect grain shipments. In Switzerland, the poor resorted to eating cats and lichen, and the streets of Zurich were swarmed with beggars. Historian John Post has called it the last great subsistence crisis of the Western world, but today 1816 is generally remembered — when it is remembered at all — as "the year without a summer". [7].

Наведена фактична інформація звернена до актуальних проблем як американського суспільства зокрема, так і людства загалом, вона виступає тим елементом, що залучає читача до співпереживання.

В основі заволодіння увагою читача може лежати не лише процес раціонального розуміння, а й емоційного. З цією метою в інтродуктивній частині нерідким є використання стилістичних прийомів:

— Метафор:

— *Propaganda is a sprinter, but truth is a long-distance runner. And at last, the truth may be overtaking the propaganda and the lies [8].*

Вживання метафор допомагає створити у свідомості адресата відповідні образи, передати нові знання, спираючись на наявні в реципієнта.

— Паралельних конструкцій:

The logic behind the candidacy of Barack Obama is not, in the end, about Barack Obama. It has little to do with his policy proposals, which are very close to his Democratic rivals' and which, with a few exceptions, exist firmly within the conventions of our politics. It has little to do with Obama's considerable skills as a conciliator, legislator, or even thinker. It has even less to do with his ideological pedigree or legal background or rhetorical skills. Yes, as the many profiles prove, he has considerable intelligence and not a little guile. But so do others, not least his formidably polished and practiced opponent Senator Hillary Clinton [15].

У наведеному прикладі паралельна конструкція побудована, як послідовний ланцюжок спроб з'ясувати особливість кандидатури Барака Обами. Важливим у межах інтродуктивної частини є присутність певної напруги. Зацікавленість адресата підвищується тим, що в цій частині адресант не надає відповіді на поставлене запитання, даючи зрозуміти, що подальшу аргументацію буде надано в основній частині. Допитливий читач продовжить читання з метою отримання вичерпної і аргументованої інформації.

Використання експресивно-зabarвленої лексики в межах СПЕ вважаємо засобом привернення уваги читача. Напр.:

So much for my bonafides as a prophet. What I failed to anticipate was the breadth, depth and intensity of the public disgust with Bush and Bushism [Partridge, And now what? 2006]. The Bush gang has dropped the keys to the White House into the laps of John Kerry and the Democrats [14].

У наведених прикладах можна відзначити функціонування іменників з негативною конотацією *disgust*, що виражає сильне почуття антипатії та *gang*, що вживається для позначення групи злочинців. Ці лексичні одиниці привертають увагу читача, вказуючи на незадоволення народу Джорджем Бушем, його режимом та прихильниками, які проводять незаконні операції і тим самим шкодять країні. Логічно буде припустити, що адресат продовжить читання есе з метою отримання інформації, на основі якої адресант надає зазначену характеристику.

Частотним у межах інтродуктивної частини текстів СПЕ американської лінгвокультурної традиції є апеляція до почуття, оскільки вплинути на почуття з метою зацікавити набагато легше, ніж на мислення. Напр.:

The Bush administration can not allow the Democrats to take control of either house of Congress. And they are in a position to prevent it, regardless of the will of the American voters [9].

Наведена інтродуктивна частина містить апеляцію до почуття обурення, адже кожний

американський виборець буде обурений, прочитавши, що його право на волевиявлення, визначене Конституцією, було знехтувано, якщо не вкрадено. Вплив на почуття обурення, наведений в інтродуктивній частині, є культурно-специфічним та історично і соціально обумовленим елементом, особливо актуальним для такої демократичної нації, як американська.

Варто відзначити домінантне апелювання до таких негативних почуттів, як страх, обурення, огида, неприязнь тощо, адже саме вони тривають довше і глибше вражають реципієнта. Напр.:

Humanity is facing a catastrophe of unimaginable proportions. The final depletion of petroleum reserves is likely within this century. Without this energy source, and with no alternative sources in place, the Earth could probably not support half of the present population of six billion souls [10].

У наведеному прикладі з інтродуктивної частини адресант пробуджує в адресата почуття страху. Обрання даного засобу, а зокрема пробудження почуття страху, викликано тим, що, з психологічної точки зору, це почуття пробудити набагато легше, адже воно тяжко піддається контролю та викликає бурхливу реакцію, слугуючи потужним засобом атракції.

До інваріантної функції інтродуктивної частини текстів СПЕ американської лінгвокультурної традиції ХХІ ст. відносимо функцію повідомлення предмету обговорення. Напр.:

I have no way to prove it statistically, but the 2004 Presidential campaign sounded to me like the most dishonest in memory. Not that American politics has often been a model of truth, and to give 2004 credit, nobody went as far as to accuse Bush or Kerry of being a cannibal — one of the many more bizarre attacks on Andrew Jackson. But most campaign dishonesty is not such ancient history [3].

There has been mounting criticism among concerned citizens and computer professionals of the reliability and confirmability of paperless “touchscreen” voting machines (“e-votes”). These machines, the critics charge, present wide-open opportunities for undetectable election fraud [11].

У наведених прикладах чітко окреслений предмет обговорення, в першому — це президентські вибори в США 2004 року та сумніви щодо їх чесності, в другому — можливість фальсифікації виборів засобом використання електронного голосування.

До варіативних функцій, як показало дослідження, можна віднести окреслення основних моментів есе. Напр.:

Complication of the election integrity issue works to the advantage of the status quo; which is to say, the increasing use of paperless, unauditible Direct Recording Electronic (DRE) voting machines. More complications abound as critics of the status quo

attempt to prove that past, and presumably future, elections were and will be fraudulent.

In fact, the controversy can be reduced to two simple questions:

1. *Can defenders of the status quo prove that the 2004 (and also the 2000 and 2002) elections were fair and accurate?*

2. *Can defenders of the status quo refute the critics?* [11].

У наведеному прикладі окреслення основних моментів есе сприяє кращому розумінню адресатом поставлених адресантом завдань та структує подану інформацію, полегшуючи процес сприйняття тексту.

Для створення атмосфери довіри, що виступає варіативною ознакою текстів СПЕ, актуальним є застосування маркерів інтеграції, яка реалізується шляхом використання інклюзивного займенника *We*, лексем *Americans, American people*, що, у свою чергу, характеризує адресанта і адресата як представників однієї нації, співвітчизників, людей, які поділяють схожі погляди і тому мають довіряти один одному. Напр.:

The struggle to restore our democracy and our liberties must continue unabated, whatever the outcome of next week’s election. If, should the Democrats reclaim the House or the Senate, the opponents to the Bush regime then quit the fight, they will have lost by winning [12].

Іншими елементами створення атмосфери довіри і взаєморозуміння можна назвати контактні запитання та звертання. Напр.:

Have you noticed?

Those of us who suspect that the election was stolen (a.k.a. “conspiracy nuts”), have presented an impressive array of evidence — statistical, anecdotal and circumstantial — to support our claims. In response to this we have been provided scant rebuttal evidence.

Instead, we have been ridiculed, vilified, and, most damaging of all, ignored. If our concerns are warranted, then the manipulation of the past election (and perhaps the elections of 2000 and 2002 as well) is arguably the most important news event since the founding of our republic, for a fraudulent national election strikes at the very heart of our democracy. If we the people of the United States are no longer able to remove the government through the ballot box, we are no longer ruled “with the consent of the governed”. Government of, by, and for the people is finished [13].

У наведеному прикладі контактні запитання та звертання зорієнтовані на створення образу невимушеної бесіди між друзями. Цей образ підтримується вживанням подвійного підмета *we, the people of the United States*, що виступає маркером інтеграції і вказує на приналежність адресанта і адресата до однієї лінгвокультурної традиції, яка географічно обмежена територією США, та темпорально-часовим відрізком від виборів 2000 року і до часу прочитання есе.

Таким чином, інтродуктивна частина текстів СПЕ, яку відносять до сильних позицій тексту, другий після заголовку елемент, покликаний повернути увагу читача до тексту, спонукати його до прочитання есе та надати інформацію про зміст твору.

Перспективами подальших досліджень, на нашу думку, є дослідження заключної частини текстів СПЕ американської лінгвокультурної традиції початку ХХІ ст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Федорів Я. Лінгвістичні моделі дискурсу публічних виступів: нариси із сучасних культурних мовленнєвих практик / Ярослава Федорів. — К. : ВПЦ НаУКМА. 2010. — 188 с.
2. Шамраєнко Е.Н. Уровень восприятия сильных позиций текста. Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология». — 2006. — Том 19 (58). — № 2 — С. 252–255.
3. Clymer Adam. Election 2004: What Happened? VQR. Summer 2005 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.vqronline.org/articles/2005/summer/clymer-what-happened>
4. Ehrhart William D. The Madness of It All [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://books.google.com.ua/books?id=EgRjL4BetkC&pg=PA9&hl=uk&source=gbs_toc_r&cad=4#v=onepage&q&f=false
5. Partridge Ernest. And Now What? The Crisis Papers. November 14, 2006 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.crisispapers.org/essays6p/now-what.htm>
6. Partridge Ernest. How to Beat a Fixed Election. The Crisis Papers. May 11, 2004 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.crisispapers.org/essays/fixed-election.htm>
7. Pat Joseph. The Ass's Dilemma: Can Man Engineer the Climate, 2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.vqronline.org/articles/2009/spring/joseph-climate-engineering/>
8. Partridge Ernest. The American People are Beginning to Get It. The Crisis Papers. November 13, 2007 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.crisispapers.org/essays7p/beginning.htm>
9. Partridge Ernest. Reflection on the Eve of Another. The Crisis Papers. October 17, 2006 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.crisispapers.org/essays6p/rigged.htm>
10. Partridge Ernest. Last Chance for Civilization. The Crisis Papers. May 10, 2005 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.crisispapers.org/essays-p/last-chance.htm>
11. Partridge Ernest. Defeating a “Touch-Screen” Theft of the Election. The Crisis Papers. November 1, 2004 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.crisispapers.org/essays/e-voting.htm>
12. Partridge Ernest. On November 8, the Struggle Continues. The Crisis Papers. October 31, 2006 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.crisispapers.org/essays6p/struggle.htm>
13. Partridge Ernest. “Shut up!” They Explain. The Crisis Papers. February 1, 2005 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.crisispapers.org/essays-p/shut-up.htm>
14. Partridge Ernest. The Poisoned Well. The Crisis Papers. March 23, 2004 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.crisispapers.org/essays/poison.htm>
15. Sullivan Andrew. Goodbye to All That: Why Obama Matters. The Atlantic, Dec. 1. 2007 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2007/12/goodbye-to-all-that-why-obama-matters/306445/>